

een smalle rivier vol steenen dat zich door laag bosch slingerde strompelden wij verder naar de kust, een gids voorop. Daar bleef hij plotseling staan en fluisterde „waranen”. In de schaduw van een lage waringin lagen 2 exemplaren, een groot en een klein. Op 12 m afstand knielde ik, mikte langzaam en trok af. Het dier dook ineen en juichend snelde ik op den buit toe. De kleine was onmiddellijk het bosch in gevluht. Toen ik tot op 2 m genaderd was richt het beest zich opeens tot mijn grooten schrik op, doch neemt gelukkig de vlucht. Kop en hals hoog opgericht, liep het als een kameel waggelend door het rivierbed en ontkwam. Wat werd ik later uitgelachen om de meer dan poovere resultaten, doch wat was de oorzaak van de vele hun doel missende schoten? Het geweer was juist van den geweermaker teruggekomen en schoot op 10 m $\frac{1}{2}$ m rechts hoog.

Heel dikwijls heb ik naar eieren van deze reptielen gezocht, doch er nooit een gevonden. Het is ook heel goed mogelijk, dat zij ook levende jongen ter wereld brengen. Voor de weinige Badjos en Bimaneezen, die daar aan de kust wonen, zijn deze reuzenleguanen „pomali”; zij zien in de onguire beesten den duivel zelf. Aangenomen mag worden dat het slechts uit noodweer menschen zal aanvallen, zooals in het bovenvermelde geval, waarbij het dier zich bij zijn nest wilde teweer stellen. Vrij in de wildernis lijken de dieren grooter en zien er werkelijk griezelig uit. Het hierboven vermelde geschoten exemplaar was 3 m lang

Hoeveel hagedissen zich bevinden op de beide eilanden en in de ontoegankelijke bergstreek aan de Zuid-Westkust van Flores, is moeilijk te schatten. Ik geloof er echter niet ver naast te zijn wanneer ik het vermoeden uitspreek, dat daar nog ongeveer 1000 waranen leven.

G. F. M. AVÉ LALLEMANT.

COLUBER RADIATUS, DE „TJAOE ASAK”

Een onzer gewoonste Javaansche slangen is de soort, die door de Soendaneezen de „Rijpe pisang” wordt genoemd. Deze benaming dankt zij waarschijnlijk aan de gele kleur der buikzijde van sommige, nl. de licht getinte, exemplaren, terwijl de naam „radiatus” wellicht duidt op de zwarte vlek- en streep-teekening, welke laatste zich caudaalwaarts dusdanig versmalt, dat de staarthelft van 't dier geheel effen licht bruin van kleur is.

Evenals verreweg de meeste andere slangensoorten is ook de tjaoe asak volkomen ongevaarlijk en onschuldig. Maar zij heeft toch een vervelende eigenschap: zij is nl. nogal bijterig van aard, ook na reeds geruimen tijd in gevangenschap te hebben geleefd. Maar de fijne tandjes maken in onze huid diepe steekwondjes, die flink bloeden en misschien is het dáaraan te danken, dat ik nog nimmer van een slangenbeet een lokaal infectietje heb gekregen, zooals gewoonlijk wel het geval is na verwonding aan een doorn, een mes of ander scherp of ruw voorwerp. (Door giftslangen laat men zich natuurlijk niet bijten.)

Aan het bijten van *C. radiatus* gaat gewoonlijk het aannemen eener schrikhouding vooraf, en deze laatste is het, die mij aanleiding gaf eenige regels op papier

te zetten. In het meergenoemde werk van Dr KOPSTEIN komt een goedgeslaagde foto dier schrikhouding voor, maar die houding is zóó ongewoon en eigenaardig, dat iemand, die haar nog nooit in levenden lijve gezien heeft, er best nog een tweede afbeelding ter verduidelijking bij gebruiken kan. Aangezien echter de door mijn vrouw gemaakte foto wat klein is uitgevallen, en er bij de reproductie wel eens iets van de scherpte verloren gaat, scheen het mij wenschelijk toe om van het rostrale deel der slang tevens een vergrootte schetsteekening te geven. Een duidelijker opname wilde nl. niet slagen, dank zij verschillende oorzaken.

De schrikhouding onzer tjaoe asak is gekenmerkt door de afplatting van het halsgedeelte, echter *niet*, zooals bij eenige andere slangensoorten, in het horizontale, maar daarentegen juist in het mediane, verticale vlak; gewoonlijk gaat daarmee het opensperren van den mond gepaard, met ingetrokken tong, terwijl het dier den haast lintvormig geworden hals tevens iets kronkelt, gereed om, zich met groote snelheid strekkende, al bijtende vooruit te kunnen schieten. Wij hebben dus hier weer een van die vele gevallen, waarin de Natuur eenzelfde effect of resultaat bereikt langs twee geheel verschillende, zelfs eenigszins tegenovergestelde wegen.

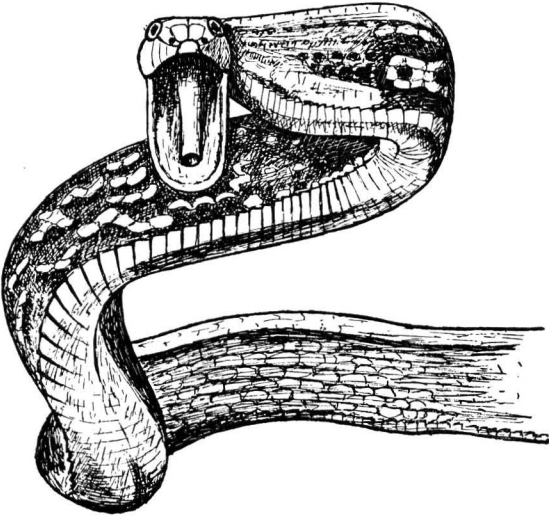

Fig. 2. *Coluber radiatus* in schrikstelling. Geopende bek naar den toeschouwer; hals in het sagittale vlak verbreed en afgeplat.

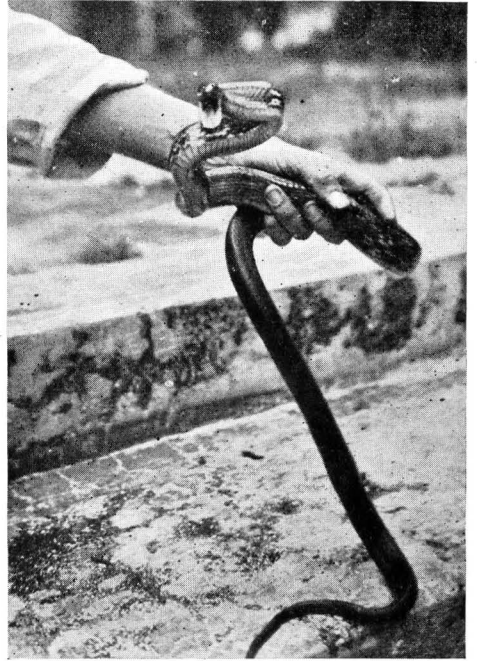

Fig. 1. *Coluber radiatus* ♀, levend, in schrikstelling. — Garoet (Java), 24. III. 1929.

aanvalsstelling aan. Intusschen ontmoet men ook wel eens inlanders, die laconiek

Nu stelle men zich niet voor, dat „schrikhouding” bij slangen identiek is met „aanvalshouding”. Integendeel! Zelfs cobra's gaan maar betrekkelijk zelden uit de schrikhouding tot een werkelijken aanval over, doch nemen wél zéér spoedig en vaak hare vermaarde opgerichte houding aan; ware het anders, dan zou Java nauwelijks bevolkt kunnen zijn, in plaats van, zooals nu, bijna 40 miljoen inwoners te tellen. Vraagt men evenwel aan deze inwoners of een zwarte cobra, die 's morgens verrast wordt terwijl zij zich ergens op een galangan ligt te zonnen (hetgeen af en toe gebeurt, hoewel zij gewoonlijk den dag in hollen tusschen boomwortels en steenen doorbrengt), wel eens aanvalt, dan luidt het antwoord haast eenstemmig: „ja, altijd”. Men ziet nl. steeds, ten onrechte, de afweershouding voor een

met jonge cobra's spelen. Zij zijn bekend met de hevige giftigheid van den beet, maar weten tevens, dat de eigenwijze halsverbreeding van de brilslang nog geenszins het sein is voor den stormloop. Hoe zou het ook denkbaar zijn, dat een cobra, alvorens haar prooi, bijv. een rat, te overvallen, zich eerst voor dien aanval zou moeten oprichten, den hals naar beide zijden uitzetten, blazend sissen en spuwen; waar zou die heele vertooning voor moeten dienen? De prooi te intimideeren, of te hypnotiseeren? Zou zoo iets noodig zijn voor een dier, dat zóó enorm giftig is en in het toegrijpen bovendien zóó ongeëvenaard vlug? Verkeerdelijk uitgelegde waarnemingen hebben ook hier een misleidende rol gespeeld.

Ook onze tjaoe asak bijt lang niet altijd nadat zij zich paraat gemaakt heeft, en stellig bijt zij niet doelbewust. Anders zou immers het opnemen van de hiernevens gaande foto niet mogelijk zijn geweest. Helaas is een tweede opname, waarop de slang haar geopenden bek naar mij gekeerd hield, te weinig scherp voor reproductie geworden. Ook tijdens die opname gold het slechts een afschrik-middel tegen een bij intuïtie aanwezig gewaanden belager, zonder dat 't dier feitelijk besepte van welke zijde het gevaar wel dreigde, dus naar welken kant zijn verweer gericht zou moeten zijn; het hapte dan ook of in het geheel niet, of zoo'n beetje in het wilde weg.

De hier afgebeelde slang legde in den eersten nacht na hare gevangenneming een ei, dat onregelmatig van vorm was. In de meening, dat deze vormeloosheid wel eens een soort-eigenschap zou kunnen zijn, — Dr KOPSTEIN beeldt in zijn

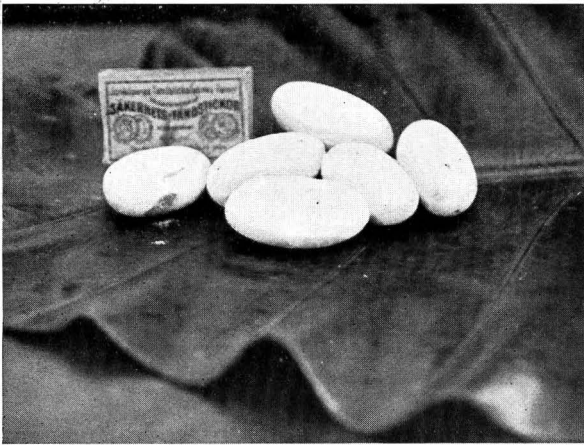

Fig. 4. Onvolledig legsel van *Coluber radiatus*.
Garoet (Java), 4. IV. 1929.

boek bijv. cobra-eieren af van zeer grillige gedaante, — liet ik het ei fotografeeren; 16 dagen later evenwel vond ik 8 nieuwe eieren in het hokje, waarvan er 6 volkomen normaal ellipsoïdisch waren en de 2 overigen klaarblijkelijk abortief te voorschijn waren gebracht. De 6 normale (zie foto) wogen respectievelijk 19, 19, 18, 15, $18\frac{1}{2}$ en 18 gram, en maten 52×26 , 53×26 , $50\frac{1}{2} \times 26$, 44×25 , $52\frac{1}{2} \times 26\frac{1}{2}$ en 50×26 mm. Zooals bekend kunnen slangen-eieren na het leggen nog water uit de omgeving opnemen waarbij dan de perkament-achtige schaal zich uitzet; omgekeerd kunnen zij water door verdamping door de ei-schaal heen verliezen en zodoende deuken gaan vertoonen. Noch het één, noch het ander is bij onze eieren vóór het fotografeeren geschied.

Maat- en gewichts-opgaven van slangen-eieren treft men slechts spaarzaam in de literatuur aan. Daarom zijn vermeldingen als deze geenszins waardeloos. Helaas is het mij niet mogen gelukken, de eieren in leven te houden; zij zijn gestorven, maar ik heb nog juist kunnen constateeren, dat één hunner een (vroegtijdig gestorven) embryo inhield. Een volgend maal beter!

W. C. VAN HEURN.